

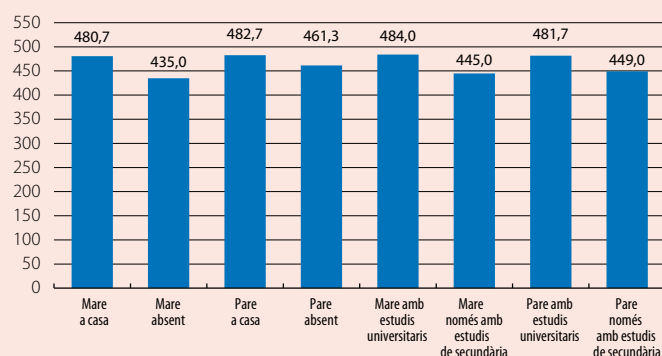
Els pilars de l'educació: una visió moderna

En aquests precisos moments, moltes persones nascudes durant la segona meitat del segle XX s'enfronten a l'enorme repte que representa educar els seus fills. La responsabilitat és majúscula, ja que l'educació marcarà, en bona part, les vides dels seus plançons. I és que, segons els prestigiosos economistes James Heckman i Flavio Cunha, almenys el 50% dels salaris de les persones s'explica per qualitats i per característiques que es determinen abans dels 18 anys.¹ Una manera il·lustrativa de visualitzar la importància de l'educació és imaginar el procés educatiu com un llibre en blanc que, a poc a poc, es va omplint amb els coneixements, les habilitats i els ensenyaments que els individus aprenen al llarg de la vida. Seguint amb la comparació, en aquest article, s'estudiaran quins són els elements clau perquè el llibre tingui una bona prosa i sigui de bon llegir en els primers capítols, o, el que és el mateix, que l'educació sigui de qualitat entre el naixement i l'inici de la vida adulta.

L'educació rebuda està clarament molt condicionada per les persones que envolten l'individu, la qual cosa es pot anomenar «entorn»: tal com diu un savi proverbi africà, «per educar un nen fa falta tota la tribu». Les tres potes que conformen aquest entorn són la família, els professors i els companys.

Educació i situació familiar: la importància dels progenitors

(Puntuació mitjana agregada a les proves PISA)

Nota: Els resultats del test PISA corresponen al 2012, ja que és quan es va preguntar als alumnes per la seva situació familiar. La puntuació va de 0 a 600 punts i correspon a la mitjana de les notes a les proves de ciència, comprensió lectora i matemàtiques per al conjunt de països que participaven en el test.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE.

actualment, hi ha una extensa literatura que qüestiona els límits de les proves PISA. I és que els resultats acadèmics dels adolescents només expliquen, com a màxim, el 17% de la variabilitat dels ingressos futurs.³ En qualsevol cas, el bon fer dels pares és determinant per a les dues habilitats, tal com ho acrediten Heckman i Cunha en una sèrie d'articles en què constaten la importància dels pares perquè els fills no caiguin en conductes de risc.⁴ Per al desenvolupament de les habilitats cognitives, és clau que els pares dediquin temps als seus fills i potenciïn activitats amb un alt valor educatiu, com explicar contes, conversar amb ells constantment o implicar-los en les tasques domèstiques. Un factor encoratjador per als pares amb una formació educativa baixa és que dedicar més temps als fills té un impacte positiu d'una magnitud comparable al fet que els pares tinguin més estudis. En canvi, per estimular les habilitats no cognitives, el que realment influeix és la forma de criar els fills: en particular, inculcar-los disciplina de forma efectiva (encara que no severa) i l'afecte matern. Relacionat amb aquesta última observació, és inqüestionable que les decisions de les mares tenen importants repercussions a llarg termini. Així, per exemple, en un influent article, els economistes Carneiro, Loken i Salvanes estudien una reforma laboral a Noruega en els anys setanta que ampliava el permís de maternitat i mostren que els fills de les mares beneficiades per la reforma gaudien als 30 anys d'un salari mitjà un 8% superior.⁵

Una possible raó subjacent a la importància dels pares és el pes particular que té l'educació en els primers anys de vida, etapa en què els fills passen molt temps amb els seus progenitors. En efecte, està demostrat que la bretxa en el desenvolupament de les

Si ens centrem en la primera pota, hi ha un ampli consens a la comunitat educativa i acadèmica sobre la transcendència de la família en l'educació dels fills. N'hi ha prou amb un exemple: segons un article dels economistes Björklund i Salvanes, entre el 40% i el 60% dels resultats acadèmics dels alumnes s'explica per les característiques de la família.² Un altre exemple prové de les proves PISA, uns exàmens estandarditzats a nivell global que realitzen els alumnes de 15 anys: els alumnes que viuen amb les seves mares o les mares dels quals tenen estudis universitaris obtenen una nota molt més alta (això també s'observa per als pares, tot i que la diferència no és tan gran).

Arribats a aquest punt, cal aclarir que els progenitors incideixen no solament en el desenvolupament de les anomenades habilitats cognitives, sinó també, sobre tot el que fa referència a les habilitats no cognitives, és a dir, la perseverança, la sociabilitat, la paciència o l'empatia. La distinció és rellevant, ja que,

1. Vegeu Cunha, F. i Heckman, J. (2008), «A New Framework for the Analysis of Inequality», *Macroeconomics Dynamics*.

2. Vegeu Björklund, A. i Salvanes, K. (2011), «Education and Family Background: Mechanisms and Policies», *Handbook of the Economics of Education*.

3. Vegeu Heckman, J. i Kautz, T. (2012), «Hard evidence on soft skills», *Labour Economics*.

4. Vegeu, per exemple, Cunha, F. i Heckman, J. (2007), «The technology of skill formation», *American Economic Review*.

5. Vegeu Carneiro, P., Loken, K. i Salvanes, K. (2015), «A Flying Start? Maternity Leave Benefits and Long Run Outcomes of Children», *Journal of Political Economy*.

habilitats cognitives i no cognitives es produeix en els primers anys i que, amb posterioritat, aquesta bretxa és molt difícil de reduir.

Si analitzem la situació a Espanya, salta a la vista que és manifestament millorable. Així, segons un estudi sociològic realitzat el 2015,⁶ el 63% dels nens entre 6 i 9 anys voldrien passar més temps amb els seus pares. D'altra banda, amb prou feines el 35% de les famílies llegeixen amb els seus fills. Una millora de les polítiques de conciliació laboral facilitaria, sens dubte, que molts progenitors poguessin passar més temps amb els seus fills.

Una vegada analitzat el pes de la família, és moment de centrar-se en la segona pota de l'entorn, és a dir, els professors, que són també un pilar bàsic. Als EUA, per exemple, cada nen guanyarà 36.000 euros addicionals en ingressos futurs si el seu docent és d'alta qualitat.⁷ En els primers anys de vida, els professors poden tenir un paper decisiu, en especial, per als fills de les famílies desestructurades. Un exemple és l'indubtable èxit que va tenir als EUA durant els anys setanta el programa educatiu Perry Preschool,⁸ dirigit a nens afroamericans entre 3 i 4 anys en risc d'exclusió social: aquests nois van tenir una vida adulta molt més reeixida que la dels nois en situació similar que no van participar en aquest programa. Dit això, els professors són uns *influencers* poderosos, però el repte al qual s'enfronten les escoles és com seleccionar els millors professionals, qüestió que planteja un problema complex, ja que no és senzill obtenir una bona mètrica que mesuri el rendiment dels professors. Una possible via, adoptada per països amb sistemes educatius lloats a tot el món, com Singapur, Corea del Sud o Finlàndia, és reclutar el 100% del professorat entre el terç superior dels estudiants i conferir a aquesta professió un gran prestigi social. Així mateix, un altre debat clau és si un bon professor neix o es fa. La literatura acadèmica pot aclarir una mica aquest tema, ja que hi ha estudis que relacionen els bons professors amb l'experiència adquirida. Això suggereix que els professors novells poden millorar les seves prestacions si col·laboren amb professors més experimentats.⁹ Finalment, si un país vol tenir bons professors, és fonamental que es continuï formant al llarg de la seva vida professional per adaptar-se als canvis socioeconòmics i tecnològics de la societat. La formació contínua dels professors és, precisament, una altra tasca pendent a Espanya: segons l'OCDE, només el 50% dels mestres participen en cursos de formació i el 97% consideren que ja estan prou formats.

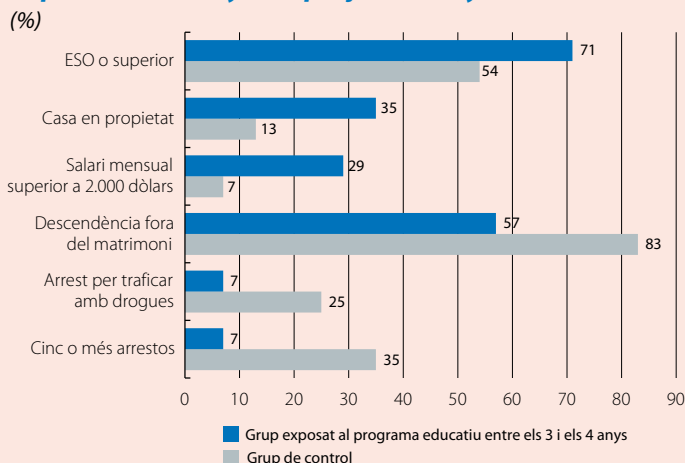
Finalment, la incidència que tenen els companys i els amics és un camp d'estudi en què no existeix una evidència tan concloent com en el cas de la família i dels professors. Aquesta és una àrea que mereixeria ser estudiada en més profunditat, ja que, entre altres coses, això ajudaria a dilucidar si és millor separar els alumnes per habilitats o si és més desitjable que la composició de les classes sigui heterogènia. Així i tot, sí que està demostrat que, en l'àmbit de l'educació superior, els alumnes nord-americans als quals, en el sorteig de les residències universitàries, els toca conviure amb estudiants que posseeixen consoles de joc dediquen menys temps a l'estudi i obtenen pitjors notes.¹⁰

En definitiva, en aquest article, hem identificat la família i els docents com els pilars fonamentals de l'educació. Un ensenyament que es pot extreure és la importància de l'entorn, ja que l'educació és una responsabilitat de tots i no solament dels docents. Al capdavant, tal com va dir Einstein, «l'educació és el que queda després d'oblidar el que s'ha après a l'escola».

Javier Garcia-Arenas

Departament de Macroeconomia, Àrea de Planificació Estratègica i Estudis, CaixaBank

Impacte als 27 anys del projecte Perry Preschool*

Nota: * El projecte Perry Preschool és un programa educatiu dirigit a nens afroamericans en risc d'exclusió.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades de la HighScope Educational Research Foundation.

6. L'estudi en qüestió és l'Estudi TriNa de la Diversió en família realitzat el 2015.

7. Vegeu Chetty, R., Friedman, J. i Rockoff, J. (2014), «Measuring the Impacts of Teachers: Teacher Value-Added and Student Outcomes in Adulthood», *American Economic Review*.

8. Aquest programa educatiu es basava en el concepte d'aprenentatge participatiu actiu, la qual cosa significa que els estudiants triaven, amb l'ajuda dels educadors, què aprendre i tenien l'oportunitat d'escollir amb quins materials, idees i persones interactuar.

9. Vegeu Jackson, K., Rockoff, J. i Staiger, D. (2014), «Teacher Effects and Teacher-Related Policies», *Annual Review of Economics*.

10. Vegeu Stinebrickner, R. i Stinebrickner, T. (2008), «The Causal Effect of Studying on Academic Performance», *The B.E. Journal of Economic Analysis and Policy*.